

Mladá veda

Young Science

Špeciálne vydanie

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Číslo 4, ročník 14., špeciálne číslo vydané v auguste 2026

ISSN 1339-3189, EV 167/23/EPP

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: V lese. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

prof. Ing. Peter Adamišín, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociálnej geografie a regionálneho rozvoje, Univerzita Karlova, Praha)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos s. r. o., Prešov)

Mgr. Monika Šavelová, PhD. (Katedra translatológie, Univerzita Konštantína Filozofa, Nitra)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra verejnej ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

doc. Mgr. Michal Garaj, PhD. (Katedra politických vied, Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Trnava)

REDAKCIA

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD., šéfredaktor (Inštitút pre vedu, kultúru a spoločenský rozvoj)

Mgr. Martin Hajduk, PhD. (Banícke múzeum, Rožňava)

PhDr. Magdaléna Keresztesová, PhD. (Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF, Nitra)

RNDr. Richard Nikischer, Ph.D. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSŠ UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Inštitút pre vedu, kultúru a spoločenský rozvoj

IČO: 57728038, Bajkalská 12B, 080 01 Prešov, Slovensko

v spolupráci s vydavateľstvom UNIVERSUM-EU, spol. s r. o.

VÝSKYT SOCIÁLNO-PATOLOGICKÝCH JAVOV V MARGINALIZOVANÝCH RÓMSKÝCH KOMUNITÁCH V KOŠICKOM KRAJI

OCCURRENCE OF SOCIO-PATHOLOGICAL PHENOMENA IN THE MARGINALIZED ROMA COMMUNITY

Richard Bárta, Silvia Zábavová¹, Lucia Kimpanová, Ivan Baláži²

Autori pôsobia na Vysokej škole zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave. Vo svojej odbornej a výskumnej činnosti sa venujú problematike sociálnej práce s marginalizovanými rómskymi komunitami, so zameraním na výskyt sociálno-patologických javov, úlohu alkoholu pri ich vzniku a na význam komunitnej sociálnej práce pre inklúziu rómskeho obyvateľstva do spoločnosti.

The authors are affiliated with St. Elizabeth University of Health and Social Work in Bratislava. In their professional and research activities, they focus on issues of social work with marginalized Roma communities, with an emphasis on the occurrence of socio-pathological phenomena, the role of alcohol in their emergence, and the importance of community social work for the inclusion of the Roma population into society.

Abstract

Príspevok sa zaoberá výskytom sociálno-patologických javov v marginalizovanej rómskej komunite a prináša teoretické východiská problematiky, ako aj hlavné výsledky kvantitatívneho výskumu realizovaného v segregovaných častiach obce pri Košiciach. Údaje boli zozbierané dotazníkovou metódou od 131 respondentov. Cieľom bolo identifikovať prevládajúci sociálno-patologický jav v komunite, zistiť, či alkohol podmieňuje vznik týchto javov, a určiť vplyv komunitnej sociálnej práce na inklúziu rómskeho obyvateľstva. Z výsledkov vyplýva, že z hľadiska osobnej skúsenosti je najčastejším javom kriminalita, zatiaľ čo užívanie alkoholu je respondentmi vnímané ako najrozšírenejší problém komunity ako celku. Potvrdila sa výrazná súvislosť medzi finančnou dostupnosťou alkoholu, termínmi vyplácania miezd a sociálnych dávok a výskytom sociálno-patologických javov. Hoci väčšina respondentov osobne komunitné centrum nenavštevuje, väčšina z nich vníma jeho činnosť, najmä aktivity zamerané na deti a

¹ Adresa pracoviska: doc. PhDr. Richard Bárta, PhD., MPH, Mgr. et Mgr. Silvia Zábavová, PhD., Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave, Ústav bl. Z. J. Mallu, ul. Alžbetina č. 12, 040 01 Košice
E-mail: barta@vssvalzbety.sk, zabavova@vssvalzbety.sk

² Adresa pracoviska: Ing. Mgr. Lucia Kimpanová, DSc., PaedDr. PhDr. Mgr. Ivan Baláži, DBA, MBA, DSc., Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave, Inštitút sociálnej práce a ošetrovateľstva MUDr. Pavla Blahu, Katedra sociálnej práce bl. Jána Havlíka, Potočná 58, 909 01 Skalica
E-mail: kimpanova@vssvalzbety.sk, balazi@vssvalzbety.sk

mládež, ako prínosnú pre inklúziu komunity do spoločnosti. Príspevok uzatvárajú odporúčania pre prax sociálnej práce s marginalizovanými rómskymi komunitami.

Kľúčové slová: sociálno-patologické javy, marginalizácia, rómska komunita, alkohol, komunitná sociálna práca

Abstrakt

The paper addresses the occurrence of socio-pathological phenomena in a marginalized Roma community and presents theoretical foundations of the issue, as well as the main results of quantitative research carried out in segregated parts of a municipality near Košice. Data were collected using a questionnaire method from 131 respondents. The aim was to identify the predominant socio-pathological phenomenon in the community, to determine whether alcohol conditions the emergence of these phenomena, and to assess the influence of community social work on the inclusion of the Roma population. The results show that, in terms of personal experience, crime is the most frequent phenomenon, while alcohol use is perceived by respondents as the most widespread problem of the community as a whole. A significant correlation was confirmed between the financial availability of alcohol, the timing of wage and social benefit payments, and the occurrence of socio-pathological phenomena. Although most respondents do not personally visit the community center, most of them perceive its activities, particularly those aimed at children and youth, as beneficial for the inclusion of the community into society. The paper concludes with recommendations for social work practice with marginalized Roma communities.

Key words: socio-pathological phenomena, marginalization, Roma community, alcohol, community social work

Úvod

Sociálno-patologické javy, označované aj ako sociálne deviácie, patria medzi najzávažnejšie problémy súčasného spoločenského vývoja. Ide o dynamicky sa vyvíjajúci problém, ktorý sa navyše mení v čase a priestore – to, čo je v jednej kultúre či období vnímané ako patologické, nemusí byť takto vnímané v inej dobe alebo inom prostredí (Turček, 2000; Hasa, 2015). V kontexte marginalizovaných rómskych komunít sa tieto javy najčastejšie spájajú s vysokou mierou dlhodobej nezamestnanosti, nízkou úrovňou vzdelania, zlými bytovými a hygienickými podmienkami a vysokou závislosťou na sociálnych dávkach (Kubíčková, 2013).

Pojem marginalizovaná rómska komunita (MRK) sa v odbornej, úradnej aj mediálnej praxi používa na označenie geograficky ohraničených periférnych častí obcí a miest, ktoré sú prevažne obývané Rómami a vyznačujú sa chudobou a sociálnym vylúčením (Rusnáková a Pollák, 2016). Jednotná definícia MRK na Slovensku neexistuje, keďže jednotlivé rozvojové projekty a programy pracujú s odlišnými kritériami zaradovania, ako je počet obyvateľov na jedno obydlie, veľkosť komunity či úroveň jej infraštruktúrneho vybavenia. Sociálne vylúčenie obyvateľov týchto komunít je zároveň jedným z kľúčových faktorov, ktoré prispievajú k vzniku sociálno-patologických javov (Džambazovič a Jurásková, 2002).

Príspevok vychádza z výskumu realizovaného formou kvantitatívneho dotazníkového šetrenia v marginalizovanej rómskej komunite obce pri Košiciach, ktorú v čase zberu dát tvorilo

približne 2 142 rómskych obyvateľov, teda okolo 57 % populácie obce (Atlas rómskych komunít, 2019).

Komunita je rozdelená na dve samostatné segregované časti nazývané Starý tábor a Nový tábor. Hlavným cieľom výskumu bolo identifikovať prevládajúci sociálno-patologický jav v tejto komunite. Vedľajšími cieľmi bolo zistiť výskyt sociálno-patologických javov v marginalizovaných rómskych skupinách, zistiť, či alkohol podmieňuje príčiny ich vzniku, a zistiť vplyv komunitnej sociálnej práce na inklúziu rómskych obyvateľov do spoločnosti. V súvislosti s uvedenými cieľmi boli stanovené tri výskumné hypotézy: (H1) kriminalita sa stáva najviac prevládajúcim sociálno-patologickým javom v komunite, čím menší je pocit bezpečia u jej obyvateľov; (H2) výskyt sociálno-patologických javov narastá v období, keď sa pre rómskych obyvateľov stáva alkohol finančne dostupnejší; (H3) obyvatelia komunity sa razantnejšie začleňujú do spoločnosti, čím pravidelnejšie využívajú služby komunitného centra. Príspevok je členený do dvoch hlavných častí. Prvá časť prináša stručné teoretické vymedzenie problematiky marginalizovaných rómskych komunít, sociálno-patologických javov a komunitnej sociálnej práce, ktoré tvorí interpretačný rámec pre nadväzujúcu empirickú časť. Druhá časť opisuje metodiku výskumu, charakterizuje výskumnú vzorku a prezentuje hlavné výsledky vo vzťahu k jednotlivým výskumným hypotézam, doplnené o ich diskusiu vo vzťahu k existujúcim domácim výskumom a evaluáciám. Príspevok uzatvárajú závery a odporúčania pre prax sociálnej práce s marginalizovanými rómskymi komunitami.

Teoretické východiská

Marginalizácia rómskych komunít predstavuje dlhodobý a medzigeneračný problém, ktorý sa nedá vyriešiť čiastkovými alebo krátkodobými opatreniami (Kubíčková, 2013). „Práca s“rómskou minoritou si vyžaduje sústavnú, pravidelnú a dlhodobú činnosť.“ (Bujda, 2022, In: Prohuman) Jeho komplexnosť a spoločenský charakter znamenajú, že riešenie iba jednej jeho zložky bez zohľadnenia súvislostí s inými, alebo bez účasti a akceptácie zo strany verejnosti, spravidla zostáva neúspešné (Kubíčková, 2013). Po roku 1989 prešlo Slovensko rozsiahlou ekonomickou a sociálnou transformáciou, v dôsledku ktorej veľká časť rómskeho obyvateľstva stratila zamestnanie a stala sa dlhodobo závislou na sociálnych dávkach, čo prehĺbilo ich sociálne vylúčenie z prístupu k práci, bývaniu a vzdelávaniu (Radičová, 2001). Rómovia na Slovensku pritom patria k etniku s vlastným jazykom a kultúrnou tradíciou, ktorého korene siahajú do Indie a ktoré sa na územie strednej Európy dostalo migráciou trvajúcou od 8. do 14. storočia (Cohn, 2009; Botík, 2022) – táto historická a kultúrna odlišnosť je jedným z faktorov, ktoré ovplyvňujú vzájomné vzťahy medzi rómskou minoritou a majoritnou spoločnosťou.

Sociálno-patologické javy v marginalizovaných rómskych komunitách preto nemožno vnímať izolovane od uvedených štrukturálnych príčin. Chudoba, nezamestnanosť a nízka vzdelanostná úroveň fungujú ako vzájomne sa posilňujúce faktory, ktoré zvyšujú riziko kriminality, alkoholizmu a ďalších foriem nežiaduceho správania (Hanobik a Hardy, 2013). Práve preto sa čoraz väčší dôraz kladie na komunitnú sociálnu prácu ako nástroj dlhodobej zmeny (Mikloško a Žarnay, 2007). Komunitná sociálna práca (KSP) je metóda zameraná na aktivizáciu skupín, ktoré spája spoločný znak sociálneho znevýhodnenia, pričom jej cieľom je posilniť schopnosť členov komunity kolektívne riešiť vlastné problémy, a nie iba pasívne prijímať pomoc zvonka (Šlosár, 2014). Bujda (2025, s. 26) zdôrazňuje: „Riešenia nikdy nebudú

účinné, ak sa obmedzia na rozdávanie materiálnych statkov.“ Medzi hlavné ciele komunitnej sociálnej práce patrí podpora sociálnej mobility cieľových skupín, sprostredkovanie informácií o miestne dostupných službách, iniciovanie štrukturálnych zmien v lokalite a znižovanie rizík spojených so životom v sociálne znevýhodňujúcom prostredí (Hunka, 2011). V tejto súvislosti platí zásada pre sociálnych pracovníkov a ďalších: „My prinášame niečo do spoločnosti a ona nám zase prináša čosi iné. Osobná realizácia každého človeka závisí teda od zaangažovania sa všetkých do úsilia o spoločné dobro“ (Bujdová, Dancák, 2011, s. 5).

Terénni sociálni pracovníci pôsobiaci priamo v komunite majú spravidla lepší prístup k jej členom než inštitucionálne formy pomoci, keďže medzi nimi a obyvateľmi komunity vznikajú bližšie a dôveryhodnejšie vzťahy (Ondrašiková a Šiňanská, 2020). Na druhej strane, intenzívny kontakt sociálnych pracovníkov s klientmi žijúcimi v sociálne vylúčenom prostredí prináša aj zvýšené nároky na ich fyzickú a psychickú bezpečnosť. Ako uvádza Koltáš (2026), bezpečné pracovné prostredie v sociálnej práci nemožno redukovať iba na ochranu pred fyzickým ohrozením, ale zahŕňa aj psychologickú bezpečnosť, organizačnú podporu a podmienky umožňujúce dlhodobo zvládať emocionálne náročné situácie. V prostredí sociálnych služieb sa preto organizačná kultúra spája aj s pracovnou pohodou pracovníkov (Chlebanová a Rusnáková, 2022).

Dôležitým nástrojom komunitnej sociálnej práce s marginalizovanými rómskymi komunitami sú komunitné centrá, ktoré na Slovensku vznikali od roku 2004 pôvodne z iniciatívy mimovládnych organizácií a neskôr aj v rámci národných projektov financovaných z Európskeho sociálneho fondu (Šiňanská a Šlosár, 2020; Bujda, Gerec, 2026). „Aj Cirkev na túto prácu využíva pastoračné centrá, ktoré majú zároveň status komunitných centier.“ (Bujda, 2021 In: Prohuman) Ich činnosť je na Slovensku ukotvená aj v štandardoch kvality, ktoré okrem iného vymedzujú sociálne, vzdelávacie, voľnočasové a poradenské aktivity komunitných centier určené deťom, mládeži aj dospelaj populácii (Čerešníková a kol., 2017). Práve vzdelávacie a mimoškolské aktivity zamerané na deti a mládež sú pritom vo viacerých hodnoteniach opakovane označované za tie, ktoré majú najvýraznejší pozitívny dopad na vnímanie inklúzie rómskej komunity do spoločnosti.

Prevenencia sociálno-patologických javov v marginalizovaných rómskych komunitách si vyžaduje kombináciu viacerých úrovní intervencie. Primárna prevencia je zameraná najmä na deti a mládež a realizuje sa prostredníctvom školskej a záujmovej činnosti, sekundárna prevencia sa sústreďuje na rizikové skupiny, u ktorých už boli zaznamenané prvé prejavy nežiaduceho správania, a terciárna prevencia rieši dôsledky už existujúcich sociálno-patologických javov, napríklad prostredníctvom resocializačných a poradenských programov (Álló, 2015). Bez systematickej a dlhodobej prevencie na všetkých týchto úrovniach hrozí, že sociálno-patologické javy sa budú v marginalizovaných komunitách reprodukovать medzigeneračne, keďže deti vyrastajúce v prostredí s vysokým výskytom kriminality, závislosti či záškoláctva si tieto vzorce správania často osvojujú ako súčasť bežnej sociálnej reality (Turček, 2000).

Metodika výskumu

Výskum bol realizovaný dotazníkovou metódou v období od 2. novembra do 6. decembra 2025. Výskumnú vzorku tvorilo 131 respondentov vo veku 15 rokov a viac, z toho 64 zo Starého

tábora a 67 z Nového tábora. Dotazník obsahoval otázky zamerané na demografické údaje, na osobnú skúsenosť respondentov so sociálno-patologickými javmi, na konzumáciu alkoholu a jej súvislosť s finančnou situáciou, ako aj na skúsenosti s činnosťou miestneho komunitného centra. Účasť na výskume bola dobrovoľná a anonymná, respondenti boli vopred informovaní o účele zberu dát.

Zber dát prebiehal v teréne, priamo v prostredí oboch segregovaných častí obce, za asistencie terénnych sociálnych pracovníkov, ktorí výskumníkom sprostredkovali kontakt s respondentmi a pomohli prekonať prípadnú počiatočnú nedôveru voči osobám mimo komunity. Táto forma zberu dát je pri výskume v marginalizovaných rómskych komunitách bežná, keďže priama prítomnosť dôveryhodnej tretej strany výrazne zvyšuje ochotu respondentov odpovedať pravdivo, najmä pri citlivých témach, akými sú konzumácia alkoholu alebo skúsenosť s trestnou činnosťou (Rusnáková a Pollák, 2016). Získané dáta boli spracované metódami deskriptívnej štatistiky, výsledky sú prezentované ako absolútne a relatívne (percentuálne) početnosti odpovedí, prípadne ako súčet viacerých kategórií odpovedí (napríklad „áno“ a „skôr áno“) tam, kde to lepšie vystihuje celkovú tendenciu odpovedí.

Charakteristika výskumnej vzorky

Výskumnú vzorku tvorilo 65,65 % mužov a 34,35 % žien, pričom najpočetnejšou vekovou skupinou boli respondenti vo veku 15 až 29 rokov (54,20 %). Z hľadiska vzdelania malo najviac respondentov ukončené len základné vzdelanie (51,15 %) alebo neabsolvovalo žiadne vzdelanie (31,30 %), stredoškolské vzdelanie uviedlo 17,56 % a vysokoškolské vzdelanie neuviedol žiadny z respondentov. Nezamestnaných bolo 52,67 % respondentov, čo koreluje s celkovo nízkou mierou zamestnanosti v marginalizovaných rómskych komunitách opísanou v teoretickej časti príspevku. Vzorka bola takmer rovnomerne rozdelená medzi obe segregované časti obce (48,85 % Starý tábor, 51,15 % Nový tábor) a väčšina respondentov (59,54 %) hodnotila úroveň svojho obydľia ako „skôr vyhovujúcu“ (tabuľka 1).

Ukazovateľ / kategória	%
Pohlavie	
Muž	65,65
Žena	34,35
Vek	
15 – 29 rokov	54,20
30 – 39 rokov	12,21
40 – 49 rokov	25,19
50 a viac rokov	8,40
Ukončené vzdelanie	
Žiadne	31,30
Základné	51,15
Stredoškolské	17,56
Vysokoškolské	0,00
Zamestnanie	
Nezamestnaný/á	52,67
Zamestnaný/á	16,03
Príležitostné (na dohodu)	11,45
Študent/ka	9,16

Opatrovateľské (na dieťa/člena rodiny)	8,40
Dôchodca/kyňa	2,29
Umiestnenie bydliska	
Nový tábor	51,15
Starý tábor	48,85
Úroveň obydli	
Skôr vyhovujúce	59,54
Vyhovujúce	23,66
Skôr nevyhovujúce	10,69
Neviem posúdiť	6,11

Tabuľka 1 – Charakteristika výskumnej vzorky (N = 131)

Zdroj: vlastné spracovanie na základe výsledkov výskumu

Výsledky výskumu

Z odpovedí na otázku, s ktorým sociálno-patologickým javom sa respondenti v komunite stretávajú najčastejšie, aj na otázku, ktorý jav sa najviac týka ich osobne, vyplynul čiastočne odlišný obraz situácie (tabuľka 2). Kým na úrovni komunity ako celku respondenti najčastejšie uvádzali užívanie alkoholu (32,06 %) a užívanie drog (29,01 %), z hľadiska vlastnej skúsenosti bola najčastejšie uvádzaným javom kriminalita (32,82 %).

Sociálno-patologický jav	Výskyt v komunite (%)	Týka sa vlastnej osoby (%)
Kriminalita	23,66	32,82
Užívanie alkoholu	32,06	18,32
Užívanie drog	29,01	6,87
Násilie, agresivita, šikanovanie	6,11	10,69
Záškolačstvo	1,53	1,53
Prostitúcia	0,76	0,00
Žiadny jav	6,87	29,77

Tabuľka 2 – Sociálno-patologické javy v marginalizovanej rómskej komunite pri Košiciach

Zdroj: vlastné spracovanie na základe výsledkov výskumu

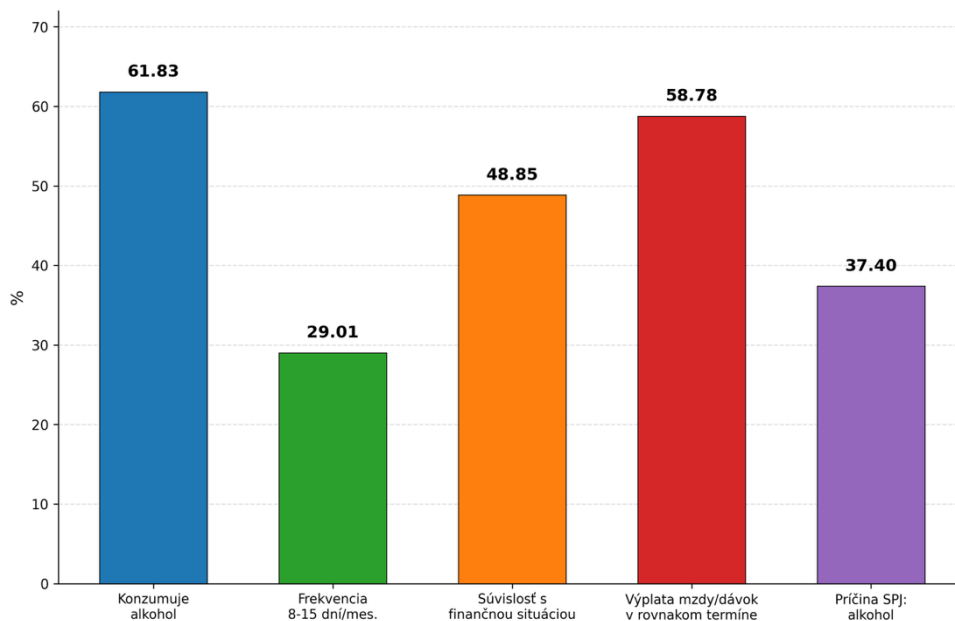
Prvá hypotéza predpokladala, že kriminalita sa stáva najviac prevládajúcim sociálno-patologickým javom v komunite, čím menší je pocit bezpečia u jej obyvateľov. Výsledky potvrdili, že respondenti sa cítia relatívne bezpečne vo svojom obydli (42,75 %), avšak pocit bezpečia v rámci komunity je nižší, pričom 20,61 % respondentov sa cíti skôr nebezpečne a ďalších 9,16 % nebezpečne. Až 51,91 % respondentov uviedlo, že im alebo niekomu v ich okolí bol v minulosti uložený trest alebo pokuta v priestupkovom či trestnom konaní, pričom najčastejšou skutkovou podstatou bola krádež (32,82 %). Tento výsledok je v zhode so zisteniami Hamadeja (2015), podľa ktorého bola kriminalita a krádež najčastejším sociálno-patologickým javom aj medzi žiakmi zo sociálne znevýhodneného prostredia (66 % respondentov), zatiaľ čo v porovnaní s výskumom Kozákovej (2013), v ktorom prítomnosť trestného stíhania v rodine uviedlo len 13 % respondentov, ide o výrazne vyšší podiel kriminality. Prvá hypotéza sa tak na základe výsledkov výskumu potvrdila.

Rozdiel medzi pomerne vysokou mierou subjektívneho pocitu bezpečia vo vlastnom obydli a nižšou mierou pocitu bezpečia v rámci celej komunity naznačuje, že obyvatelia vnímajú kriminalitu skôr ako širší, komunitný problém než ako bezprostrednú osobnú hrozbu

vo vlastnom súkromí. Táto skutočnosť môže súvisieť aj s tým, že drobná majetková kriminalita v marginalizovaných komunitách často smeruje mimo komunitu, napríklad do okolitých obcí alebo mesta, čo môže vysvetľovať, prečo respondenti vo vlastnom bezprostrednom prostredí pociťujú vyššiu mieru bezpečia než pri hodnotení komunity ako celku (Tomčíková, 2011).

Druhá hypotéza predpokladala, že výskyt sociálno-patologických javov narastá v období, keď sa pre rómskych obyvateľov stáva alkohol finančne dostupnejší. Alkoholické nápoje požíva 61,83 % respondentov, pričom 29,01 % z nich uviedlo frekvenciu 8 až 15 dní za mesiac. Súvislosť medzi zaobstaraním alkoholu a aktuálnou finančnou situáciou potvrdilo 48,85 % respondentov (súčet odpovedí „áno“ a „skôr áno“). So sociálno-patologickými javmi sa respondenti najčastejšie stretávajú medzi 18. a 24. dňom v mesiaci, čo koreluje s termínom vyplácania miezd a sociálnych dávok, ktorý v rovnakom období uviedlo 58,78 % respondentov (graf 1). Ako hlavnú príčinu výskytu sociálno-patologických javov vo svojom okolí respondenti najčastejšie označili alkohol (37,40 %) a drogy (25,95 %), čo zodpovedá aj príčinám sociálno-patologických javov u rómskych detí a mládeže, ktoré vo svojej práci opisuje Daňo (2003). Aj druhá hypotéza sa preto potvrdila.

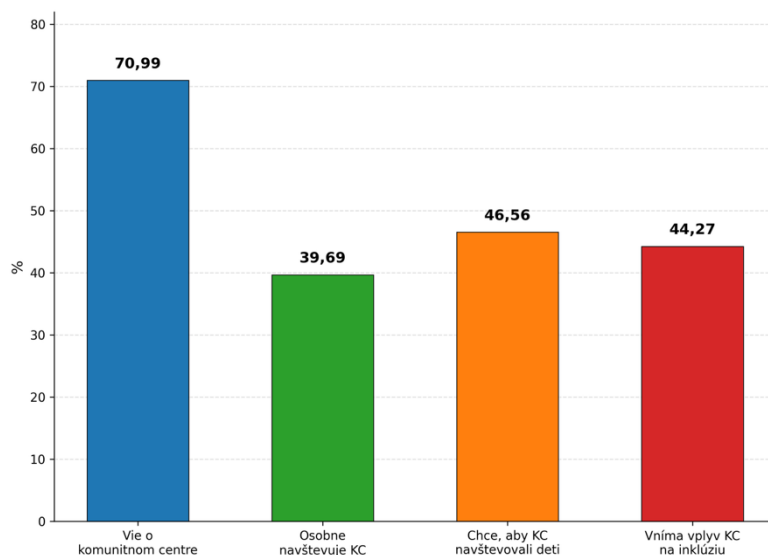

Graf 1 – Alkohol a jeho finančná dostupnosť vo vzťahu k výskytu SPJ (v %)

Zdroj: vlastné spracovanie na základe výsledkov výskumu

Tretia hypotéza predpokladala, že obyvatelia komunity sa razantnejšie začleňujú do spoločnosti, čím pravidelnejšie využívajú služby komunitného centra. O existencii komunitného centra vedelo 70,99 % respondentov, no až 60,31 % ho osobne nenavštevuje, teda ho pravidelne alebo príležitostne navštevuje približne 39,69 % respondentov. Napriek tomu si 46,56 % respondentov želá, aby ho navštevovali ich deti, a 44,27 % respondentov (súčet „áno“ a „skôr áno“) si myslí, že činnosť komunitného centra má vplyv na začlenenie komunity do spoločnosti (graf 2). Tento pozitívny vplyv sa spája predovšetkým s doučovaním detí a mimoškolskými aktivitami pre deti a mládež, čo potvrdzujú aj výsledky celoslovenského hodnotenia Národného projektu Komunitné služby (Polačková, Dokupilová a Škobla, 2023).

Keďže sa však väčšina respondentov komunitného centra osobne nezúčastňuje, tretia hypotéza sa v pôvodne stanovenej podobe nepotvrdila; komunitná sociálna práca však preukázateľne ovplyvňuje vnímanie inklúzie komunity prostredníctvom edukácie detí a mládeže.

Graf 2 – Skúsenosť rómskej komunity s činnosťou komunitného centra (v %)

Zdroj: vlastné spracovanie na základe výsledkov výskumu

Diskusia

Výsledky prezentovaného výskumu potvrdzujú, že kriminalita a užívanie alkoholu patria medzi najrozšírenejšie sociálno-patologické javy v marginalizovaných rómskych komunitách, čo je v zhode s viacerými staršími výskumami realizovanými v odlišných lokalitách a na odlišných výskumných vzorkách (Hamadej, 2015, Kozáková, 2013). Rozdiel medzi vnímaním prevládajúceho javu na úrovni komunity (alkohol) a na úrovni vlastnej skúsenosti (kriminalita) naznačuje, že rómski obyvatelia môžu niektoré formy správania, najmä drobné krádeže súvisiace so zabezpečením základných životných potrieb, vnímať ako menej problematické než návykové správanie spojené s alkoholom. Táto skutočnosť môže súvisieť so špecifikami rómskej kultúry, výchovy a životných podmienok, na ktoré poukazuje aj staršia odborná literatúra (Kubičková, 2013).

Zistenia týkajúce sa komunitného centra zároveň potvrdzujú, že formálna miera využívania služieb (osobná návšteva) nemusí byť jediným ani najvhodnejším ukazovateľom vplyvu komunitnej sociálnej práce na inklúziu komunity. Nepriamy vplyv prostredníctvom detí a mládeže, ktorý sa v našom výskume ukázal ako najvýznamnejší, zodpovedá aj celoslovenským zisteniam z hodnotenia Národného projektu Komunitné služby (Polačková, Dokupilová a Škobla, 2023). Limitáciou výskumu je jeho prierezový charakter a lokálne obmedzenie na jednu obec, preto výsledky nemožno bez ďalšieho overenia zovšeobecňovať na všetky marginalizované rómske komunity na Slovensku.

Za zváženie tiež stojí, do akej miery je nižšia miera osobnej účasti dospelých na aktivitách komunitného centra spôsobená nedostatočnou ponukou programov určených priamo tejto vekovej skupine, a do akej miery ide o dôsledok všeobecne nižšej dôvery marginalizovaných komunit voči inštitúciám, na ktorú upozorňuje aj staršia literatúra

(Radičová, 2001, Kubíčková, 2013). Budúci výskum by preto mohol podrobnejšie skúmať bariéry, ktoré bránia dospelým obyvateľom marginalizovaných rómskych komunít vo väčšej miere využívať ponuku komunitných centier, keďže práve táto skupina je z hľadiska prevencie sociálno-patologických javov, najmä nadmerného užívania alkoholu, kľúčová.

Záver

Výsledky výskumu ukázali, že prevládajúcim sociálno-patologickým javom v marginalizovanej rómskej komunite v obci pri Košiciach je z hľadiska osobnej skúsenosti respondentov kriminalita, zatiaľ čo z pohľadu komunity ako celku je za najrozšírenejší problém považované užívanie alkoholu. Alkohol sa zároveň ukázal ako významný faktor podmieňujúci výskyt sociálno-patologických javov, čo potvrdzuje jeho úzka súvislosť s termínmi vyplácania miezd a sociálnych dávok. Komunitná sociálna práca a činnosť komunitných centier, hoci ich osobne využíva len menšia časť dospelých obyvateľov, má preukázateľný nepriamy vplyv na inklúziu komunity do spoločnosti, predovšetkým prostredníctvom vzdelávacích a mimoškolských aktivít určených deťom a mládeži.

Pre prax odporúčame ďalej rozvíjať a personálne posilňovať doučovanie a mimoškolské aktivity komunitných centier, keďže práve tieto činnosti sú rómskou komunitou vnímané ako najprínosnejšie, a súčasne cielene pracovať s dospelou populáciou na znižovaní miery konzumácie alkoholu, napríklad prostredníctvom poradenstva naviazaného na termíny vyplácania sociálnych dávok. Vzhľadom na preukázaný vzťah medzi nezamestnanosťou, nízkym vzdelaním a výskytom sociálno-patologických javov je zároveň potrebné podporovať vzdelávacie a rekvalifikačné programy prispôbené špecifikám rómskej komunity, ako aj rozvíjať spoluprácu komunitných sociálnych pracovníkov s miestnou samosprávou, školami a políciou. Efektívnosť týchto opatrení závisí aj od profesijných kompetencií sociálnych pracovníkov, ktorí ich realizujú v každodennej praxi (Buzalová, Ludvigh Cintulová, Pavlovičová, 2024).

Osobitnú pozornosť odporúčame venovať aj práci s dospelou populáciou, ktorá v súčasnosti služby komunitného centra využíva len v obmedzenej miere. Vhodným krokom by mohlo byť rozšírenie ponuky aktivít smerom k svojpomocným skupinám, poradenstvu v oblasti zamestnanosti a bývania, ako aj programom zameraným priamo na prevenciu závislostí, ktoré by boli časovo prispôbené obdobiu okolo výplaty miezd a sociálnych dávok, teda obdobiu s najvyšším zaznamenaným výskytom sociálno-patologických javov. Zapojenie samotných obyvateľov komunity do plánovania a realizácie týchto aktivít, v súlade s princípmi komunitnej sociálnej práce, môže zároveň prispieť k vyššej miere ich prijatia a dlhodobej udržateľnosti (Šlosár, 2014). Takto nastavené komunitné plánovanie predpokladá aj súčinnosť sociálnej práce s orgánmi miestnej verejnej správy (Vallová, Mrvák, 2023).

Vzhľadom na prierezový charakter výskumu a jeho obmedzenie na jednu obec by bolo vhodné výsledky do budúcnosti overiť aj longitudinálnym alebo porovnávacím výskumom v ďalších marginalizovaných rómskych komunitách na Slovensku, prípadne doplniť kvantitatívne zistenia o kvalitatívnu sondu medzi pracovníkmi komunitných centier a miestnou samosprávou.

*Tento článok odporúča na publikovanie vo vedeckom časopise Mladá veda:
prof. PaedDr. Peter Jusko, PhD.*

*Autori ďakujú respondentom výskumu za ich ochotu a čas venovaný vyplneniu dotazníkov,
ako aj pracovníkom komunitného centra za súčinnosť pri realizácii terénneho zberu dát.*

Použitá literatúra

1. ÁLLÓ, T., 2015. Sociálno-patologické javy. In: HETTES, M., MATEJOVIČOVÁ, R. a ŠKORECOVÁ, O., eds. *Sociálno-patologické javy a ich vplyv na život*. Bratislava: VŠZaSP sv. Alžbety. 168 s. ISBN 978-80-8132-147-4.
2. *Atlas rómskych komunít 2019*. 2019. Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity [online]. [cit. 2023-12-15]. Dostupné na internete: <<https://www.romovia.vlada.gov.sk/atlas-romskych-komunit/atlas-romskych-komunit-2019/>>.
3. BOTÍK, J., 2022. *Etnická história Slovenska: k problematike etnicity, etnickej identity, multietnického Slovenska a zahraničných Slovákov*. 2. vyd. Bratislava: STIMUL. ISBN 978-80-8127-352-0.
4. BRIŠŠÁKOVÁ, J. a MÁTEL, A. *Rodinná politika na Slovensku a v Európskej únii*. Bratislava: VŠZaSP sv. Alžbety. 333 s. ISBN 978-80-8132-084-2.
5. BUJDA, S. a F. GEREC, 2026. Komunitné centrá ako nástroj sociálnej inklúzie marginalizovaných rómskych komunít. In: *Mladá veda* [online]. Roč. 14, č. 3, s. 370–379 [cit. 9. 8. 2026]. ISSN 1339-3189. Dostupné z: https://www.mladaveda.sk/casopis/2026_03/
6. BUJDA, S. *The quality of life determinants of Roma marginalized groups in the Slovak Republic*. 1. vyd. – Nový Sacz (Poľsko) : Nova Sandec, 2025. – 110 s. ISBN 978-83-68139-15-0.
7. BUJDA, S., 2021. Rómska pastorácia v kontexte sociálnej práce. In: *Prohuman* [online]. [cit. 2026-07-14]. Dostupné na internete: <https://www.prohuman.sk/socialna-praca/romska-pastoracia-v-kontexte-socialnej-prace>. ISSN 1338-1415.
8. BUJDA, S., 2022. Život v rómskych osadách, ako základný determinant sociálnej exklúzie Rómov. In: *Prohuman* [online]. 7. 3. 2022 [cit. 14. 7. 2026].
9. BUJDOVÁ, N., DANCÁK, F. 2011. *Služba v láske. Doplnujúca literatúra k Sociálnej náuke cirkví*. Vysoká škola zdravotníctva a sv. Alžbety, Bratislava : BEKI Desing s.r.o. 69 s. ISBN 97-80-8132-003-3.
10. BUZALOVÁ, S., L. LUDVIGH CINTULOVÁ a T. PAVLOVIČOVÁ, 2024. Profesijné kompetencie sociálneho pracovníka v sociálnych službách. In: *Sociálno-zdravotnícke spektrum*. Č. 5, s. 1–18. ISSN 1339-1577. ISSN online 1339-2379.
11. COHN, W., 2009. *Cikáni*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON. 61 s. ISBN 978-80-7419-008-7.
12. ČEREŠNÍKOVÁ, M. a kol., 2017. *Štandardy komunitných centier*. Bratislava: Implementačná agentúra MPSVaR. 96 s. ISBN 978-80-89837-05-2.
13. DAŇO, J., 2003. Príčiny sociálno-patologických javov u rómskych detí a mládeže a ich prevencia. In: KOLTHOF, W. H. a LUKÁČ, M. *Zlepšenie podmienok pre vstup mladých Rómov na trh práce*. Prešov: o. z. Potenciál Prešov. 51 s. ISBN 80-969073-0-1.
14. DŽAMBAZOVIČ, R. a JURÁSKOVÁ, M., 2002. Sociálne vylúčenie Rómov na Slovensku. In: VAŠEČKA, M. a kol. *Čačipen pal o Roma – Súhrnná správa o Rómoch na Slovensku*. Bratislava: IVO. 914 s. ISBN 80-88935-41-5.
15. HAMADEJ, M., 2015. *Prevencia sociálno-patologických javov na špeciálnych základných školách* [online]. [cit. 2023-12-10]. Dostupné na internete: <<https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Lukac3/subor/Hamadej.pdf>>.
16. HANOBIK, F. a HARDY, M., 2013. Chudoba a marginalizácia, indikátor patologických javov v rómskej rodine. In: HARDY, M., BRIŠŠÁKOVÁ, J. a MÁTEL, A. *Rodinná politika na Slovensku a v Európskej únii*. Bratislava: VŠZaSP sv. Alžbety. 333 s. ISBN 978-80-8132-084-2.

17. HASA, P., 2015. Sociálno-patologické javy – návykové látky, prostredie školy. In: HETTES, M., MATEJOVIČOVÁ, R. a ŠKORECOVÁ, O., eds. *Sociálno-patologické javy a ich vplyv na život*. Bratislava: VŠZaSP sv. Alžbety. 168 s. ISBN 978-80-8132-147-4.
18. HUNKA, E., 2011. Komunitná sociálna práca ako nástroj integrácie rómskeho etnika vo vybranom regióne. In:
19. CHLEBANOVÁ, L., RUSNÁKOVÁ, M., 2022. Organizational culture in social services – focused on the workers' well-being. In: SHS Web of Conferences [online]. Roč. 131, článok 03003. DOI: <https://doi.org/10.1051/shsconf/202213103003>
20. KOLTÁŠ, Marek. 2026. *Bezpečné pracovné prostredie sociálneho pracovníka: riziká, prevencia a podpora duševnej odolnosti*. In: *Bezpečné Slovensko a Európska únia 2025: recenzovaný zborník príspevkov z konferencie*. Košice: Vysoká škola bezpečnostného manažérstva v Košiciach, 2026, s. 213–229. ISBN 978-80-8185-084-4.
21. KOZÁKOVÁ, Z., 2013. *Analýza sociálnej situácie komunity – rómska komunita: diplomová práca*. Prešov: VŠZaSP sv. Alžbety, ÚSVaZ bl. P. P. Gojdiča. 91 s.
22. KOZON, A. a HEJDIŠ, M. a kol. *Sociálna a ekonomická integrácia a dezintegrácia v bezpečnosti jedinca a spoločnosti*. Trenčín: SpoSoIntE. 446 s. ISBN 978-80-89533-02-2.
23. KUBÍČKOVÁ, D., 2013. Problematika rómskych rodín a iných marginalizovaných skupín v SR. In: HARDY, M.,
24. MIKLOŠKO, J. a ŽARNAY, Š., 2007. *Ohrozená rodina na Slovensku v kontexte príčin vyňatia detí z biologických rodín*. Bratislava. 78 strán. ISBN: 978-80-9696161-0.
25. ONDRAŠIKOVÁ, F. a ŠIŇANSKÁ, K., 2020. *Analýza vykonávania sociálnej práce v oblasti bývania, zameranej na klientov z marginalizovaných rómskych komunit*. Prešov: Projekt DOM.ov. 62 s. ISBN 978-80-973838-0-0.
26. POLAČKOVÁ, Z., DOKUPILOVÁ, D. a ŠKOBLA, D., 2023. *Hodnotenie Národného projektu Komunitné služby v mestách a obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunit – II. fáza* [online]. [cit. 2023-12-14]. Dostupné na internete: <https://www.romovia.vlada.gov.sk/site/assets/files/1310/zaverecne_externe_hodnotenie_final_np_ks.pdf>.
27. RADÍČOVÁ, I., 2001. *Hic Sunt Romales*. Bratislava: Nadácia S.P.A.C.E. (Centrum pre analýzu sociálnej politiky). 318 s. ISBN 80-88991-13-7.
28. RUSNÁKOVÁ, J. a POLLÁK, P., 2016. Sociálna práca v marginalizovaných rómskych komunitách. In: OLÁH, M. a kol. *Sociálna práca v praxi. Najčastejšie problémy praktickej sociálnej práce*. Bratislava: IRIS. 394 s. ISBN 978-80-8972-658-5.
29. ŠIŇANSKÁ, K. a ŠLOSÁR, D., 2020. *Komunita a komunitná práca*. Košice: Šafárik Press. 167 s. ISBN 978-80-8152-861-3.
30. ŠLOSÁR, D., 2014. Komunitná sociálna práca. In: FABIAN, A. a kol. *Svet sociálnej práce*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. 292 s. ISBN 978-80-8152-097-6.
31. TOMČÍKOVÁ, T., 2011. Vzťah kriminality a chudoby. In: ŽILOVÁ, A. a NOVOTNÁ, A. *Rizikové súvislosti chudoby a rodiny v súčasnej slovenskej spoločnosti*. Ružomberok: Verbum. 361 s. ISBN 978-80-8084-751-7.
32. TURČEK, K., 2000. *Psychopatologické a sociálno-patologické prejavy u detí a mládeže*. Bratislava: IRIS. 133 s. ISBN 80-89018-06-8.
33. VALLOVÁ, J. a M. MRVÁŇ, 2023. *Historický vývoj a súčasný stav sociálnej práce vo verejnej správe*. 1. vyd. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety. ISBN 978-80-8132-272-3.

Mladá veda

Young Science

ISSN 1339-3189